

МАТКОВСЬКИЙ А. А.
аспірант кафедри міжнародного
та європейського права
(Національний університет
«Одеська юридична академія»)

УДК 341.64

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.3.57>

ВИКОНАННЯ УКРАЇНОЮ РІШЕНЬ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ

Україна не є стороною Римського статуту Міжнародного кримінального суду (МКС), однак визнала його юрисдикцію шляхом подання двох заяв Секретареві суду щодо визнання його юрисдикції *ad hoc* відносно злочинів, вчинених під час подій Революції гідності, а також представниками російської федерації під час збройної агресії проти України починаючи з лютого 2014 року. Відтак постає питання виконання Україною рішень МКС, що перейшло в практичну площину з видачею останнім ордерів на арешт президента рф та уповноваженої з прав дитини при президенті рф.

Статтю присвячено правовим теоретичним та практичним проблемам співробітництва між Україною та Міжнародним кримінальним судом, адже співробітництво є основною формою виконання рішень МКС. Розглядається питання виконання проміжних процедурних рішень, таких як рішення про ордери на арешт, та остаточних рішень, якими буде призначене покарання для винних у міжнародних злочинах та компенсації жертвам. Наголошується на обов'язку України співробітничати з Судом та виконувати всі рішення Суду, незалежно від того чи винесені вони проти представників держави-агресора або третіх держав. Підкреслюється, що визнання юрисдикції МКС не знімає з України обов'язку переслідування міжнародних злочинців, що скоїли злочини на території України, оскільки юрисдикція Суду є компліментарною та вступає в дію лише тоді, коли держава не може або не бажає здійснити відповідне переслідування.

У статті окремо розглядаються зміни, що були внесені до Кримінального процесуального кодексу в 2022 році з метою покращення співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Робиться висновок про те, що хоча ці зміни і становлять собою важливий крок в напрямку посилення такого співробітництва, фактично вони є неповними та містять ряд суперечливих положень, деякі з яких прямо порушують обов'язок співробітництва з МКС. Робляться пропозиції щодо змін до законодавства з метою усунення таких суперечностей.

Ключові слова: Міжнародний кримінальний суд, міжнародне кримінальне право; компліментарна юрисдикція, виконання рішень міжнародного кримінального суду, співробітництво з міжнародним кримінальним судом, Міжнародний кримінальний суд та Україна.

Matkovskiy A. A. The Problem of Execution of Judgments of the International Criminal Court by Ukraine

Ukraine is not a party to the Rome Statute of the International Criminal Court (ICC), but has recognized its jurisdiction by submitting two applications to the Secretary of the Court regarding the recognition of its *ad hoc* jurisdiction over crimes committed during the events of the Revolution of Dignity, as well as by representatives of the Russian Federation during armed aggression against Ukraine starting from February 2014.

Therefore, the issue of Ukraine's implementation of the decisions of the International Criminal Court, which has moved into the practical realm with the issuance of warrants for the arrest of the President of the Russian Federation and the Commissioner for Children's Rights under the President of the Russian Federation, arises.

The article is devoted to the legal theoretical and practical problems of cooperation between Ukraine and the International Criminal Court, because cooperation is the main form of execution of ICC decisions. The issue of enforcement of interim procedural decisions, such as decisions on arrest warrants, and final decisions imposing punishment for perpetrators of international crimes and compensation for victims is under consideration. It is emphasized that Ukraine must cooperate with the Court and comply with all Court decisions, regardless of whether they are issued against representatives of the aggressor state or third countries. It is emphasized that the recognition of the jurisdiction of the ICC does not relieve Ukraine of the obligation to prosecute international criminals who have committed crimes on the territory of Ukraine, since the jurisdiction of the Court is complementary and comes into effect only when the state is unable or unwilling to carry out the relevant prosecution.

The article separately considers the changes made to the Criminal Procedure Code in 2022 with the aim of improving cooperation with the International Criminal Court. It is concluded that although these changes are an important step in the direction of strengthening such cooperation, in fact they are incomplete and contain a number of contradictory provisions, some of which directly violate the obligation to cooperate with the ISS. Proposals are being made for changes to legislation to eliminate such contradictions.

Key words: *International Criminal Court, complementary jurisdiction, execution of decisions of the International Criminal Court, duty to cooperate with the International Criminal Court, International Criminal Court and Ukraine.*

Постановка проблеми. Україна не є стороною Римського статуту Міжнародного кримінального суду, однак зробила заяви про визнання його юрисдикції в двох ситуаціях: щодо подій Революції гідності та щодо подій, пов'язаних з російською агресією. Відтак в Україні виникло зобов'язання співробітничати з МКС, в тому числі, в питаннях виконання його рішень. Разом з тим, правова система України лишається недостатньо пристосованою для такого виконання, що зумовлює актуальність обраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання співробітництва України з МКС розглядалися в роботах О.В. Базова, М.М. Гнатовського, О.М. Дроздова, О.В. Дроздової, О.В. Зуєва, М.О. Карпенко, С. В. Ківалова, О.Б. Кучера, проте досі відсутні будь-які комплексні дослідження поставленого питання.

Мета статті полягає в дослідженні теоретичних та практичних питань виконання Україною рішень Міжнародного кримінального суду.

Виклад основного матеріалу. Україна брала активну участь в розробці Римського статуту Міжнародного кримінального суду. Зокрема, українська делегація взяла участь у Дипломатичній конференції в Римі, що тривала з 15 червня по 17 липня 1998 року та завершилася прийняттям Статуту МКС [4, с. 485]. Також Україна приєдналася до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду [20], яку вона ратифікувала Законом від 18.10.2006 [15]. Також Україна підписала Римський статут Міжнародного кримінального суду 20 січня 2000 року. Проект закону про ратифікацію було внесено до Верховної Ради, однак перш ніж парламент його розглянув, Статут було визнано неконституційним рішенням Конституційного Суду України. В рішенні КСУ розглянув проблемні аспекти юрисдикції, виконання рішень та передачі осіб МКС. Каменем спотикання стала компліментарність юрисдикції Міжнародного кримінального суду, що на думку Конституційного Суду України порушувала конституційний принцип єдності судової системи [2]. Таким чином,

потенційно, Конституція України не стала б на заваді виконанню рішень МКС в разі ратифікації. Слід також пам'ятати, що ратифікація Римського статуту є однією з вимог Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [1].

Протягом тривалого часу проблематика співробітництва з Міжнародним кримінальним судом жваво обговорювалася в експертному середовищі [див, наприклад, 7, 11 16], проте не знаходила практичного втілення. Лише події Революції Гідності та подальша російська агресія підштовхнули нашу країну скористатися механізмом, встановленим частиною 3 статті 12 Римського статуту, відповідно до якої, якщо «вимагається визнання юрисдикції державою, яка не є учасницею цього Статуту, ця держава може шляхом подання заяви Секретареві визнати здійснення Судом юрисдикції стосовно відповідного злочину. Держава, яка визнає юрисдикцію, співробітничатиме із Судом без будь-яких затримок або винятків відповідно до Частини 9».

Відповідні заяви були зроблені Україною двічі. Заявою від 25 лютого 2014 року Україна визнала юрисдикцію МКС «щодо злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів, що мали місце в Україні у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року» [5]. 04 лютого 2015 року Україна визнала юрисдикцію МКС «щодо скоєних злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами російської федерації та керівниками терористичних організацій "ДНР" та "ЛНР", які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян, починаючи з 20 лютого 2014 року і по теперішній час» [13].

Слід відзначити, що те, що Україна зробила відповідні заяви ще не означає, що Міжнародний кримінальний суд буде розглядати всі справи про злочини проти людяності та воєнні злочини, що були скоєні на території України. Переслідування осіб, що скоїли злочини на території України, залишається, першочергово, завданням українських правоохоронців та судів. Так, неможна забувати, що в 2015 році Прокурор МКС повідомила, що хоча під час подій на Майдані і був скоєний ряд серйозних порушень прав людини, ці порушення не сягають рівня серйозності, необхідного для визнання їх злочинами проти людяності в значенні Римського статуту [22].

Таким чином, в МКС триває розслідування лише подій, пов'язаних зі збройною агресією 2014 та повномасштабним російським вторгненням 2022 року. І знов таки, юрисдикція МКС залишається компліментарною, що означає, що правоохоронні органи та суди України повинні відігравати провідну роль в розслідуванні скоєних злочинів та притягнення винних до відповідальності, незалежно від того яке місце у владній ієрархії займають ці винні. Це впливає з норми частини 1 статті 17 Римського статуту, згідно з якою справа не може бути прийнята до провадження, якщо «у цій справі здійснюється розслідування або кримінальне переслідування державою, яка має юрисдикцію щодо неї, за винятком випадків, коли ця держава не бажає або не здатна належним чином здійснювати розслідування або кримінальне переслідування».

Україна, очевидно, бажає здійснювати кримінальне переслідування та покарання представників держави агресора, що скоїли злочини проти людяності, воєнні злочини та геноцид, що підтверджується як вже ухваленими вироками [8], так і десятками тисяч розслідувань, що тривають. Так, відповідно до інформації Генеральної прокуратури України, станом на вересень 2023 року лише органами прокуратури розслідується магістральна справа щодо агресії, по якій підозрюваними вважається вище військово-політичне керівництво, військово командування, посадовці та пропагандисти держави-агресора, та понад 106 тисяч кримінальних справ щодо воєнних злочинів та агресії [6].

Проте одного бажання замало. Необхідно, щоб держава була здатна належним чином проводити розслідування та притягати винного до відповідальності. І хоча Україна і здатна розслідувати злочини окремих окупантів нижчої та середньої ланки, вона не має доступу до тих, хто планував, організував та віддавав накази про вчинення воєнних злочинів, а також до місць, де відбувалося таке планування та організація, оскільки вони знаходяться поза

межами території України на території держави-агресора. Крім того, що стосується вищого керівництва, може виникнути проблема юрисдикційного імунітету окремих посадових осіб.

11 грудня 2020 року Прокурор МКС Фату Бенсуда оголосила про завершення попереднього вивчення ситуації в Україні та можливість переходу на стадію розслідування. На думку Прокурора, «існували розумні підстави вважати, що в контексті ситуації в Україні був скоєний широкий обсяг діянь, які становлять воєнні злочини та злочини проти людяності, що потрапляють під юрисдикцію Суду» [28]. Такі злочини були скоєні в контексті бойових дій, в контексті позбавлення осіб свободи та в контексті Криму. В заяві особливо підкреслюється, що злочини вчинялися різними сторонами конфлікту. Заява також наголошує, що уряд України в достатній мірі співробітничав з Судом, в тому числі, надавав інформацію щодо розслідувань та судових проваджень на національному рівні, що проводяться проти представників всіх сторін конфлікту. Водночас, на думку Прокурора, ряд потенціальних справ відповідають критеріям прийнятності МКС, адже хоча Україна і проводить розслідування, є підстави вважати, що вона не буде здатною здійснити повноцінне кримінальне переслідування підозрюваних, оскільки національна судова система не працює на окупованих територіях та оскільки компетентні органи нездатні отримати в своє розпорядження обвинувачуваних, докази та показання, чи з інших причин.

02 березня 2022 року новий Прокурор МКС Карім Хан повідомив про початок розслідування ситуації в Україні стосовно подій, починаючи з 21 листопада 2013 року і в подальший період часу стосовно можливих воєнних злочинів, злочинів проти людяності та геноциду, скоєних будь-якими особами на території України. Прокурор МКС повідомив, що добиватиметься взаємодії з усіма сторонами конфлікту та з усіма державами для проведення об'єктивного та незалежного розслідування, з урахуванням принципу компліментарності. Таке рішення Прокурора стало можливим завдяки безпрецедентній підтримці звернень України до МКС з боку дружніх держав. Загалом підтримку української позиції висловили 39 держав [27], що дозволило перейти до етапу розслідування при відсутності ратифікації Римського статуту [17].

17 березня 2023 року Палата досудового провадження II видала ордери на арешт президента рф В.В. Путіна та уповноваженої з прав дитини при президенті рф М.О. Львової-Белової. Обоє підозрюють у воєнному злочині незаконної депортації населення (дітей) та незаконного переміщення населення (дітей) з окупованих територій України в російську федерацію, що підпадає під визначення злочинів за статтями 8(2)(a)(vii) та 8(2)(b)(viii) Римського статуту. Ці злочини імовірно були скоєні на окупованій території України, щонайменше, після 24 лютого 2022 року. Є підстави вважати, що підозрювані діяли в складі організованої групи, а також не здійснили належного контролю над підпорядкованими ним особами, що вчиняли відповідний злочин. Зміст ордерів на арешт залишається таємним з метою захисту жертв та свідків, однак про сам факт видання ордерів Суд вважав за необхідне проінформувати публічно, оскільки, на думку Суду, це могло б посприяти припиненню продовження злочину [25].

Прикметний вибір обвинувачення для російського очільника. Попри наявність широкого обсягу інформації щодо різноманітних злочинів проти людяності та воєнних злочинів, включаючи масову практику позасудових розправ, катувань, нападів на цивільних осіб та цивільні об'єкти, нападів на об'єкти культурної спадщини, безглузлого знищення цивільних об'єктів, Палата досудового провадження МКС обрала саме злочин насильницького переміщення населення, та особливо уточнила, що йдеться про депортацію дітей. Це може вказувати на напрямок розслідування, а саме на те, що Палата збирає інформацію для висунення обвинувачення в геноциді. Відповідно до пункту е) статті II Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду і покарання за нього, одним з проявів злочину геноциду є насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу [9].

Слід згадати, що МКС вже має практику поступового «розгортання» обвинувачень, коли ордери на арешт по конкретних злочинах видаються поступово. Можна згадати ту ж справу аль-Башира, який спочатку отримав обвинувачення у злочинах проти людяності,

а вже потім ордер на арешт за звинуваченням в геноциді. На зв'язок обвинувачення саме з геноцидом вказав ряд юристів [див., наприклад, 3, 12].

Парламентська Асамблея Ради Європи підтримала ордер на арешт, вказавши у своїй резолюції, що депортація українських дітей є проявом геноциду [23]. Таким чином, ПАРЄ стала першою регіональною міжнародною організацією, що підтримала видані МКС ордери на арешт. Це, ймовірно, не створює строго юридичного зобов'язання для її держав-членів, що не є учасниками Римського статуту, однак подібна заява матиме політичні наслідки та зробить дуже ризикованим, якщо взагалі можливим, перебування обвинувачених на території цих країн, навіть попри можливу наявність в них імунітету.

Однак, не може не виникнути питання щодо виконання виданого ордеру на арешт. Видання ордеру на арешт МКС дійсно може призвести до посилення міжнародної ізоляції диктатора. Проте метою ордеру є не міжнародна ізоляція, а доставлення підозрюваного до Міжнародного кримінального суду в Гаагу.

Навряд чи можна очікувати, що російський режим добровільно видасть підозрюваних. Реакція офіційної Москви на ордер МКС була цілком передбачуваною. Речниця російського МЗС заявила, що «рішення Міжнародного кримінального суду для нашої країни не мають жодного значення, зокрема з правової точки зору. Росія не є учасником Римського статуту Міжнародного кримінального суду і зобов'язань щодо нього не несе. З цим органом Росія не співпрацює, а можливі «рецепти» на арешт, що виходять з Міжнародного суду будуть для нас юридично нікчемними» [18]. Навряд чи можна сказати, що ця позиція цілком безпідставна, тож ордер на арешт фактично не виконується, підозрювані залишаються на свободі, та, теоретично, можуть вільно відвідувати країни, що не є сторонами Римського статуту. Ознак припинення депортації українських дітей чи їхнього повернення в Україну також не вбачається. Тож чи мали ордери на арешт дійсні практичні наслідки, та чи можна вважати, що ордери в якомусь ступені виконуються?

В першу чергу слід зважити на суттєву моральну силу ордерів, що вказують на офіційне засудження жадливих злочинців. Вже можна констатувати, що російський диктатор приєднався до малопочесного клубу високопоставлених міжнародних злочинців, таких як Слободан Мілошевич, Муаммар Каддафі, та Омар аль-Башир. Жодному з них досі не вдалося вийти з цього «клубу» і залишитися при владі.

Другий очевидний матеріальний наслідок видання ордеру на арешт – суттєве обмеження пересування підозрюваних. Вони ризикуватимуть арештом та передачею МКС щоразу як ступатимуть на землю іншої країни. 124 держави-учасниці Римського статуту будуть зобов'язані заарештувати та передати підозрюваних в разі їх появи на території відповідної держави. 125-ю державою, яка може виконати прохання про передачу підозрюваних в Гаагу може стати Україна.

Цілком імовірно, що прохання про співробітництво в арешті та видачі підозрюваних вже було передано державам-учасницям. Це, ймовірно, ще більше обмежить здатність фігурантів до відвідування навіть умовно дружніх країн, адже, наприклад, Таджикистан, Бразилія та Південна Африка є сторонами Римського статуту. Офіційні особи Південно-Африканської Республіки прямо вказали на свої зобов'язання за Римським статутом як на підставу відмови прийняти Путіна [26].

Звісно, російський очільник зберігає можливість відвідувати окуповані території України та, можливо, умовно дружні країни, такі як Білорусь чи Іран, але більшість світу для нього тепер закрыта. Більше того, навіть за відсутності візитів, новий статус Путіна як глобального вигнанця може розділити політичні та ділові еліти, які все ще підтримують з ним контакти. Зрештою, як пише С. Грін, «доки Путін лишається при владі, ордер МКС перманентно денормалізує відносини Росії зі 124 державами-учасницями Римського статуту. Політично, небагато голів держав, що поважають МКС, захочуть, щоб їх побачили за потисканням рук з єдиним чинним президентом, окрім аль-Башира, якого розшукує Гаага. З фактичним замороженням взаємодії на рівні самітів, решта відносин Росії з цими країнами також неодмінно охолоне» [21].

Досі йшлося про виконання рішень Міжнародного кримінального суду іншими державами, але не може не виникнути питання, чи буде здатна та чи забажає виконувати рішення МКС Україна, особливо в разі, якщо вони будуть стосуватися українських громадян. Однак, зроблені Україною заяви зобов'язують її співробітничати в повному обсязі з Міжнародним кримінальним судом в розслідуванні та кримінальному переслідуванні стосовно злочинів, пов'язаних з російсько-українським конфліктом, що, зокрема, може включати співробітництво у:

- передачі запитуваних документів та архівів;
- ідентифікації осіб;
- зборі доказів;
- допитах осіб;
- проведенні обшуків та виїмок;
- арешті та передачі осіб Суду.

Відмова від співробітництва у відповідності до частини 9 Римського статуту може мати для України негативні наслідки. Якщо держава, яка зробила заяву відповідно до частини 3 статті 12 Статуту не співробітничает з Судом, останній може проінформувати про це Асамблею держав-учасниць. У Римському статуті відсутні конкретні положення щодо заходів, які можуть бути нею прийняті в разі отримання такого повідомлення. Можна припускати, що можливості для відповіді тут обмежені дипломатичними та іншими політичними діями.

Хоча Україна зробила заяви про визнання юрисдикції МКС в 2014 та 2015 роках, протягом тривалого часу нею не вносилося змін до внутрішнього законодавства, спрямованих на створення правової основи для виконання рішень Суду. Лише 3 травня 2022 року було ухвалено Закон «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом» [14]. Ці зміни торкаються переважно положень КПК щодо міжнародного співробітництва під час кримінальних проваджень.

Так, перелік осіб, щодо яких може застосовуватися виключний запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, який визначається частиною 2 статті 183 КПК було доповнено так, щоб цей захід можна було застосовувати «до особи, стосовно якої надійшло прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу у порядку і на підставах, передбачених розділом IX² цього Кодексу» [10]. Таким чином, була забезпечена практична можливість арешту особи за запитом МКС. Відповідно до нової частини 3 статті 208 КПК, такої затриманій особі при затриманні роз'яснюється право надати згоду на передачу до Міжнародного кримінального суду у спрощеному порядку.

В Кримінально-процесуальному кодексі з'явився новий розділ IX², присвячений особливостям співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Примітка до розділу містить обмеження, відповідно до якого «дія цього розділу поширюється виключно на співробітництво з Міжнародним кримінальним судом, з метою поширення його юрисдикції на осіб (громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства), які на момент вчинення злочину, що підпадає під юрисдикцію Міжнародного кримінального суду, були підпорядковані та/або діяли, з метою здійснення збройної агресії проти України та/або на підставі рішень (наказів, розпоряджень, тощо) посадових осіб, військового командування, або органів державної влади російської федерації або іншої країни, що здійснювала агресію або сприяла її здійсненню проти України».

Ця примітка виглядає небезпечною з точки зору співробітництва з МКС, адже в разі нездатності чи небажання України здійснити кримінальне переслідування осіб, що були підпорядковані органам влади України та могли вчинити воєнні злочини під час збройного конфлікту, щодо таких осіб співробітництво здійснюватися не буде. Це породжує ризик невиконання міжнародно-правових зобов'язань, які Україна взяла на себе коли зробила заяву відповідно до частини 3 статті 12 Статуту МКС.

В решті положень зміни, в цілому, відповідають Римському статуту. Це прямо впливає з частини 1 статті 617 Кримінального процесуального кодексу, відповідно до якої співробітництво з МКС здійснюється шляхом вжиття необхідних заходів на прохання Суду про

співробітництво, в тому числі прохання про надання допомоги, про тимчасовий арешт, про арешт і передачу особи, а також інші прохання, які можуть направлятися відповідно до Римського статуту Міжнародного кримінального суду [10, ст. 617(1)].

Відповідно до нової статті 624 КПК, процесуальні дії на території України на підставі та на виконання прохання Міжнародного кримінального суду може проводити Прокурор Міжнародного кримінального суду, крім процесуальних дій, виконання яких в Україні здійснюється за погодженням із прокурором або з дозволу слідчого судді чи суду [10, ст. 624]. Як зазначають О.М. Дроздов, О.В. Дроздова, М.О. Карпенко та В.В. Зуєв, це положення не повністю узгоджується з нормами пункту d) частини 3 статті 57 Римського статуту, яка не передбачає отримання від держави учасниці спеціальних дозволів на проведення слідчих дій [4, с. 488].

Відповідно до статті 631 КПК, на виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт та передачу прокурор звертається до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою або за місцем перебування особи з клопотанням про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу до Міжнародного кримінального суду на виконання виданого Міжнародним кримінальним судом ордеру на арешт або вироку про призначення покарання у вигляді позбавлення волі. За результатами розгляду клопотання слідчий суддя може постановити ухвалу про:

- 1) застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до її фактичної передачі та про передачу особи до Міжнародного кримінального суду;
- 2) відмову в застосуванні до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та у передачі, якщо затримана особа не є тією особою, яка зазначена в ордері Міжнародного кримінального суду на арешт або у вироку Міжнародного кримінального суду.

Такі ухвали можуть бути оскаржені в апеляційному порядку. У разі, якщо строк запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою до фактичної передачі особи до Міжнародного кримінального суду закінчується, а передача особи до МКС не відбулася, строк тримання під вартою може бути продовжений слідчим суддею з клопотанням прокурора [10, ст. 631].

Відповідно до нової статті 633 КПК, Офіс Генерального прокурора організовує передачу особи до Міжнародного кримінального суду на виконання прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу після набрання законної сили ухвалою суду. Фактична передача здійснюється у спосіб і в строки, узгоджені з Міжнародним кримінальним судом. У разі, якщо стосовно особи на території України здійснюється Кримінальне провадження або вона відбуває покарання за інший злочин, ніж той, якого стосується прохання Міжнародного кримінального суду про арешт і передачу, Офіс Генерального прокурора може відкласти фактичну передачу такої особи на строк, узгоджений з Міжнародним кримінальним судом [10, ст. 635].

Статтею 636 КПК визначається порядок виконання вироків МКС в Україні. Так, виконання в Україні покарання у виді позбавлення волі або довічного позбавлення волі, призначеного особі Міжнародним кримінальним судом, здійснюється за правилами КПК та у відповідності до Римського статуту Міжнародного кримінального суду, а також на умовах, визначених відповідним міжнародним договором, укладеним між Україною та Міжнародним кримінальним судом, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України. Рішення Міжнародного кримінального суду про штраф та/або конфіскацію Офіс Генерального прокурора надсилає за місцем проживання особи, місцем відбування покарання або за місцезнаходженням майна для звернення до виконання у тридцятиденний строк в порядку, визначеному статтею 535 КПК. Майно або доходи від продажу нерухомого майна чи іншого майна, отриманого в результаті виконання рішення, передаються до Міжнародного кримінального суду.

Між Україною та МКС не укладено угоду про виконання вироків, проте ніщо не виключає можливості укладання такої угоди. Можна згадати, що така угода була укладена між Україною та ООН про виконання вироків, винесених Міжнародним кримінальним трибуналом для колишньої Югославії [19]. Порівняння цієї Угоди з аналогічними угодами, що

були укладені МТКЮ з іншими державами демонструє її типовість. Можна виділити лише положення щодо того, що в разі, якщо вирок перевищує максимальний строк позбавлення волі, встановлений українським національним законодавством, лише та частина вироку, яка складає максимальний строк покарання може бути виконана в Україні (стаття 3 Угоди). В якості механізму інспектування Україна обрала Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, що є звичайною практикою для європейських країн в угодах з органами міжнародної кримінальної юстиції. Можна очікувати, що в разі укладання угоди про виконання вироків між Україною та МКС, до такої угоди будуть включені аналогічні положення.

Висновки і пропозиції. Виконання рішень МКС представляє особливий інтерес для України, оскільки наша держава двічі звернулася до Суду щодо подій Революції Гідності та щодо злочинів проти людяності та воєнних злочинів, скоєних під час російської агресії проти України. Ці звернення зумовлені нездатністю України здійснити кримінальне переслідування окремих осіб, зокрема російських високопосадовців, через відсутність доступу до підозрюваних. Видача ордеру на арешт російського президента та уповноваженого з прав дитини демонструє, що МКС підтримує подання України та бажає здійснити розслідування ситуації в Україні та розслідувати справи проти російських посадовців. Це рішення вже призвело до фактичної міжнародної ізоляції російського очільника, оскільки він втратив можливість відвідувати більшість країн світу та перебуває під ризиком видачі навіть в держави-неучасниці Римського статуту. Крім того, наявність ордеру на арешт має суттєву моральну силу, обмежуючи міжнародні контакти держави-агресора. З боку України наявність заяв до МКС зобов'язує Україну внести зміни до власного національного законодавства з метою приведення його у відповідність з Римським статутом. Такі зміни були внесені в 2022 році, проте вони не повністю відповідають Статуту. Зокрема, новий розділ IX² КПК України містить небезпечні обмеження юрисдикції лише російськими військовими злочинцями, що може призвести до висновку про небажання України здійснювати кримінальне переслідування за можливі злочини, скоєні українськими військовослужбовцями та іншими представниками держави. Крім того, вимоги щодо отримання представниками МКС дозволу від українських органів влади не відповідають Римському статуту, який не передбачає отримання таких спеціальних дозволів. Тож КПК в цій частині потребує доопрацювання з метою приведення його у відповідність з Римським статутом.

Список використаних джерел:

1. Базов О.В. Питання міжнародно-правового статусу Міжнародного Кримінального суду. *Публічне право*. 2019, № 3(35). С. 46-52.
2. Висновок Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України про надання висновку щодо відповідності Конституції України Римського Статуту Міжнародного кримінального суду (справа про Римський Статут) від 11.07.2001 № 1-35/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v003v710-01#Text> (Дата звернення: 07.05.2023).
3. Депортація дітей України є геноцидом – юрист, за позовом якого МКС видав ордер на арешт Путіна. 26.03.23 URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-dity-putin-henotsyd/32334810.html> (Дата звернення: 10.05.2023);
4. Дроздов О.М., Дроздова О.В., Карпенко М.О., Зуєв О.В. Співробітництво із Міжнародним кримінальним судом: організаційні, юрисдикційні та кримінальні процесуальні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022, № 8. С. 484-492.
5. Заява Верховної Ради України до Міжнародного кримінального суду про визнання Україною юрисдикції міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності вищими посадовими особами держави, які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян під час мирних акцій протестів у період з 21 листопада 2013 року по 22 лютого 2014 року від 25.02.2014 № № 790-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/790-18#Text> (Дата звернення: 10.05.2023).

6. Злочини, вчинені військовими РФ під час повномасштабного вторгнення в Україну (станом на 05.06.2023) URL: <https://www.fn.org.ua/news/1489782> (Дата звернення: 10.06.2023).
7. Ківалов С.В. Вплив міжнародного кримінального правосуддя на світовий правопорядок. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. № 1. С. 7-17.;
8. Коломієць В. Суд змінив вирок окупанту Шишимаріну — замість довічного він отримав 15 років ув'язнення. 29.07.23 URL: <https://hromadske.ua/posts/suddi-zminili-virok-okupantu-shishimarinu-zamist-dovichnogo-vin-otrimav-15-rokiv-uvyaznennya> (Дата звернення: 10.05.2023).
9. Конвенція ООН про запобігання злочину геноциду і покарання за нього від 09.12.1948. URL: <https://holodomorinstitute.org.ua/documents/konvencziya-oon-pro-zapobigannya-zlochynu-genocydu-i-pokarannya-za-nogo/> (Дата звернення: 10.05.2023).
10. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20231106#Text> (Дата звернення: 17.05.2023). Частина 2 статті 183.
11. Кучер О.Б. Україна та міжнародний кримінальний суд: Еволюція та розвиток взаємовідносин. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: ПРАВО*. 2014. Вип. 27, т. 3. С. 179-181.
12. Матола В. Чому ордер на арешт Путіна видали саме за депортацію українських дітей і чому це ознака геноциду? URL: <https://www.the-village.com.ua/village/city/russian-war-crimes/338325-order-na-aresht-putina> (Дата звернення: 10.05.2023).
13. Про визнання Україною юрисдикції Міжнародного кримінального суду щодо скоєння злочинів проти людяності та воєнних злочинів вищими посадовими особами Російської Федерації та керівниками терористичних організацій "ДНР" та "ЛНР", які призвели до особливо тяжких наслідків та масового вбивства українських громадян. Заява Верховної Ради України від 04.02.2023 № 145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/145-19#Text> (Дата звернення: 10.05.2023).
14. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо співробітництва з Міжнародним кримінальним судом. Закон України від 03.05.2022 № 2236-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2236-20#Text> (Дата звернення: 17.05.2023).
15. Про приєднання України до Угоди про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду. Закон України від 18.10.2006 № 254-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-16#Text> (Дата звернення: 12.05.2023).
16. Слюсаренко Ю.А., Шпак Д.Р. Проблема ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду в Україні. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. № 2. С. 18-35.
17. Смирнов М.І. Перспективи та правові наслідки ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду в контексті військової агресії росії проти України. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 6. С. 98-102.
18. У Росії відреагували на ордер МКС на арешт Путіна. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-zakharova-aresht-putina-order/32323227.html> (Дата звернення: 11.05.2023).
19. Угода між Україною та Організацією Об'єднаних Націй про виконання вироків, винесених Міжнародним кримінальним трибуналом для колишньої Югославії від 07.08.2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_k51#Text (Дата звернення: 13.05.2023).
20. Угода про привілеї та імунітети Міжнародного кримінального суду від 10.09.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f62#Text (Дата звернення: 17.05.2023).
21. Greene S. Putin Becomes a Global Outlaw. URL: <https://cepa.org/article/putin-becomes-a-global-outlaw/> (Дата звернення: 17.05.2023).
22. Office of the Prosecutor. Report on Preliminary Examination Activities (2015) 12 November 2015. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/iccdocs/otp/OTP-PE-rep-2015-Eng.pdf> (Дата звернення: 18.05.2023).

23. PACE adopts resolution that Russia's deportation of Ukrainian children is genocide. URL: <https://mind.ua/en/news/20256649-pace-adopts-resolution-that-russias-deportation-of-ukrainian-children-is-genocide> (Дата звернення: 11.05.2023).

24. Situation in Ukraine. ICC-01/22. URL: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine> (Дата звернення: 11.05.2023).

25. Situation in Ukraine: ICC judges issue arrest warrants against Vladimir Vladimirovich Putin and Maria Alekseyevna Lvova-Belova, March 17, 2023. <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovich-putin-and> (Дата звернення: 17.05.2023).

26. South Africa aware of legal obligations regarding Putin visit. URL: <https://www.reuters.com/world/africa/south-africa-aware-legal-obligations-regarding-putin-visit-2023-03-19/> (Дата звернення: 12.05.2023).

27. Statement of ICC Prosecutor, Karim A.A. Khan QC, on the Situation in Ukraine: Receipt of Referrals from 39 States Parties and the Opening of an Investigation, March 2, 2022. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-icc-prosecutor-karim-aa-khan-qc-situation-ukraine-receipt-referrals-39-states> (Дата звернення: 11.05.2023).

28. Statement of the Prosecutor, Fatou Bensouda, on the conclusion of the preliminary examination in the situation in Ukraine, December 11, 2020. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-fatou-bensouda-conclusion-preliminary-examination-situation-ukraine> (Дата звернення: 11.05.2023).

